

навчальної дисципліни. Тобто побудові математичних моделей повинен передувати психологічно-філософський та педагогічний аналіз дидактичної системи та її внутрішніх і зовнішніх зв'язків.

Література

1. Лебедева М. Анализ содержания учебных предметов для создания педагогических программных средств // Информатика и образование. – 1988. – № 4. – С. 22 – 24.
2. Машбиц Е.И. Психолого–педагогические проблемы компьютеризации обучения: – М.: Педагогика, 1988. – 192 с.
3. Розенберг Н.М. Диалог в учебном процессе: учащиеся, преподаватели, компьютеры // Среднее специальное образование. – 1991. – № 10. – С. 20-21.
4. Одегова В.В. Учебный процесс и ЭВМ (дидактические проблемы управления). – Львов: Высшая школа, 1988. – 175 с.
5. Собко Р.М. Форми навчання з використанням ЕОМ та їх зв'язок з інтеграцією знань учнів // Наукові записки. – Київ: НПУ, 1999. – Т. XXV. – Ч.1. – С.152-158.
6. Обрезков Г.В. Прикладные математические методы анализа в радиотехнике. – М.: Высшая школа, 1985.

*Трошкін О.В.
Донецький національний університет*

ІНІЦІАТИВНІСТЬ ЯК ДИНАМІЧНИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ДИЗАЙНЕРА

Розвиток ініціативності особистості в сучасній вищій школі – одна з найбільш актуальних проблем. Ініціативність – це спроможність особистості по власному почину здійснювати професійні проекти, що змогли б перетворити соціокультурний і економічний вигляд нашої країни. Професійна підготовка майбутнього фахівця базується на активності та ініціативності студентів.

У своєму дослідженні ми розглядали ініціативність як динамічний фактор професійного становлення майбутнього дизайнера. Серед головних

компонентів ініціативності були виділені наступні: самостійність – як якість особистості; активність і енергійність в учбово-творчій діяльності; спрямованість особистості на творчу діяльність; реалізація особистісного почину у творчій діяльності дизайнера. Наші дослідження показують, що активізація процесу професійного становлення, обумовлена суспільними потребами, грає важливу роль у розвитку ініціативності і підвищенні активності особистості. Професійно-значимі цілі орієнтують студента майбутнього дизайнера на творчий підхід до процесу пізнання. Пізнавальна активність залежить насамперед від мотивації навчальної діяльності, від взаємозв'язку суспільного і особистого змісту вищої освіти, від структури і динаміки ціннісних орієнтацій студентів. Ефективність підготовки сучасного спеціаліста значною мірою залежить від спрямованості студентів на знання як цінність, на якій будується когнитивна база активної професійної діяльності. Рівень ініціативності в оволодінні професійними знаннями, уміннями і навичками вище в студентів, що правильно визначили своє покликання, захоплених своєю професією, систематично активно працюючих самостійно, чим у тих, хто підійшов до вибору, не маючи чіткого уявлення про свою майбутню роботу, без урахування здібностей до виконання у майбутньому професійно-трудова функцій. Іншими словами, рівень розвитку професійних інтересів, характер професійного самовизначення значно впливає на розвиток ініціативності і творчої активності в педагогічному процесі.

Розвиток ініціативності можливий при активному залученні трьох видів технологій удосконалювання спеціаліста – освітніх (традиційні – виховання і ретроспективно-репродуктивне навчання, інноваційне – педагогічне керування і навчальна співтворчість), самоосвітніх і інформаційних технологій. Відзначені технології поряд із рішенням інших задач забезпечують стійку спрямованість на професійне становлення спеціаліста. Розвиток ініціативності як динамічного фактора професійного становлення майбутнього дизайнера можна розглядати як процес розробки позитивної значеннєвої установки, бази знань і практичної підготовленості до активної діяльності. Інноваційні зміни, обумовлені реформами, визначили потребу у впровадженні нових моделей, алгоритмів і технологій професійної

діяльності, що будуються на сучасному науковому знанні, продуктивному досвіді, активному творчому пошуці. Установка особистості на творчу діяльність визначає готовність, схильність майбутнього дизайнера в різноманітних умовах виявляти активність і енергійність у навчальній і професійній діяльності. Серед соціально-психологічних рис студентів майбутніх дизайнерів найбільш значимими, соціально цінними є постійний творчий пошук у сфері мистецтва, розвинене зорове сприйняття, потреба формування уяви предметного оточення, прагнення до самостійності і незалежності. У студентів всі ці якості виявляються в найбільш концентрованій і розвиненій формі головним чином тому, що цьому сприяє деяка “авангардність” положення студентства яка породжує в них свідомість соціальної відповідальності, максималізм вимог до життя. При цьому для процесу професійного становлення важливі якості, що характеризують студентство як суб'єкта розвитку ініціативності:

- свідомість соціальної відповідальності. Ця якість реалізується у навчально-творчій діяльності, професійній, в основі якої лежать суспільно значимі цілі і мотиви розвитку ініціативності;
- постійне прагнення збільшувати, розвивати власний духовний потенціал і реалізувати його відповідно до суспільних потреб;
- самостійність як найважливіший принцип реалізації творчого потенціалу особистості.

Реформування всієї системи вищої освіти пов'язано із розширенням діапазону ініціативності студентів, наданням їм поля різнобічної діяльності. Розвиток активності та ініціативності кожного студента на основі участі в різноманітних видах суспільно значимої діяльності одна з найважливіших вимог у формуванні особистості фахівця з активною життєвою позицією. Все це створює особливо сприятливе відношення студентства до учбово-творчої діяльності як засобу добудовування духовного світу і визначення місця в житті. Найважливішими детермінантами ініціативності й активності особистості є потреба у творчій діяльності. Це тим більш важливо, що в потребах своєрідно інтегруються суттєві моменти соціальної свідомості в стані, близькому до професійно-практичної діяльності, спрямованому на реалізацію ініціативності особистості. Особливе місце займають художні

потреби, що пов'язані також із підготовкою студентства до майбутньої фахової діяльності дизайнера, високим престижем художньої культури в даному середовищі.

Нами була розроблена модель студента майбутнього дизайнера, що:

по-перше, володіє обсягом інформації, яка відповідає стандартній професійній освіті, що є необхідністю для успішної адаптації в сучасних умовах життя і виробництва; спроможністю творчо мислити, розумно діяти і справлятися з життєвими обставинами, тобто має розвинений інтелект і вольові якості;

по-друге, має сформовані розумові потенції, необхідні для успішної учбово-творчої діяльності; вербальну гнучкість (тобто легкість, із якою людина може пояснюватися, використовуючи найбільш необхідні слова); вербальні і візуальні сприйняття; просторову орієнтацію або спроможність уявляти собі різноманітні об'єкти і форми в просторі; розвинену пам'ять, її різноманітні види, у першу чергу довгострокову (усвідомлену), системну, зорову, слухову і образну; спроможність до міркування;

по-третє, має творчі здатності і художньо-образне мислення, розвиток яких зорієнтовано на реалізацію успішної професійної діяльності;

по-четверте, вміє аналізувати виниклу проблемну ситуацію, перед тим, як діяти в ній; використовувати альтернативні шляхи для пошуку потрібної інформації; оперативно приймати самостійні рішення в умовах дефіциту часу; синтезувати інформацію; робити висновки; оцінювати як результат, так і самий процес рішення проблеми; передбачати наслідки своїх і чужих дій; будувати гіпотези; застосовувати ідеї на практиці; генерувати нові ідеї;

по-п'яте, має високу допитливість; багату уяву і фантазію; уміє бачити ситуацію в цілому, у її розвитку; критичний у мисленні; спроможний ризикувати;

по-шосте, має розвинені особистісні якості в системі моральних і естетичних цінностей; має адекватну самооцінку, толерантність; відчуває повагу до людей; наполегливий у навчанні і роботі; уміє відстоювати свої переконання; незалежний у мисленні; виявляє розвинене почуття гумору і впевненість у своїх силах; має потребу в саморозвитку і самонавчанні.

Основною проблемою формування фахівця виступає розвиток і реалізація творчого потенціалу майбутнього дизайнера як суб'єкта професійної праці і цілісної життєдіяльності. Чинником професійного росту є розвиток активності та ініціативності особистості. З огляду на сучасні вимоги до спеціаліста, ми виділяємо ініціативність як динамічний фактор професійного становлення майбутнього дизайнера. Тепер все більш очевидним стає органічний зв'язок якісного удосконалювання світоглядної, загальнонаукової і професійної підготовки спеціаліста з розвитком пізнавальних здатностей, підвищенням активності студентів. Це обумовлено ускладненням функцій сучасного студента, орієнтацією вищої школи на підготовку фахівця як творчо діяльний процес, у ході якого формується особистість інтелігента, що усвідомить свою соціальну відповідальність, яка спроможна проявити ініціативність, уміння самостійно вирішувати професійні проблеми.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Социально-психологические аспекты активности личности // Социально-психологические проблемы производственного коллективизма. – М. Наука, 1983. – С.7-22.
2. Андреев В.И. Интенсификация творческой деятельности студентов. – М., 1990. – 228 с.
3. Зимняя И.А. Психология студента как субъекта учебной деятельности. – М., 1989. – 365 с.
4. Развитие творческой активности студентов в учебной, научно-исследовательской и социальной деятельности / НИИ проблем высшей школы / Под ред. Л.И.Кохановича. – М.: 1990. – 260 с.
5. Чаплигін О.К. Творчий потенціал людини: від становлення до реалізацій. – Харків: Основа, 1999. – 277 с.

*Цуруль О.А.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

**СУТНІСТЬ ПРОЦЕСІВ ЗАСВОЄННЯ, ФОРМУВАННЯ
ТА РОЗВИТКУ ПОНЯТЬ У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ**